BÀI GIẢNG: VỊ TRÍ ĐỊA LÍ, ĐIỀU KIỆN TỰ NHIÊN, DÂN CƯ VÀ XÃ HỘI NHẬT BẢN
CHUYÊN ĐỀ: NHẬT BẢN
MÔN: ĐỊA LÍ 11 - KẾT NỐI TRI THỨC VỚI CUỘC SỐNG
GIÁO VIÊN: NGUYỄN NGỌC LINH

MỤC TIÊU

- ✓ *Phân tích được ảnh hưởng của vị trí địa lí, đặc điểm tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên đến phát triển kinh tế - xã hội.*
- ✓ *Phân tích được tác động của các đặc điểm dân cư, xã hội tới phát triển kinh tế - xã hội.*

I. VỊ TRÍ ĐỊA LÍ

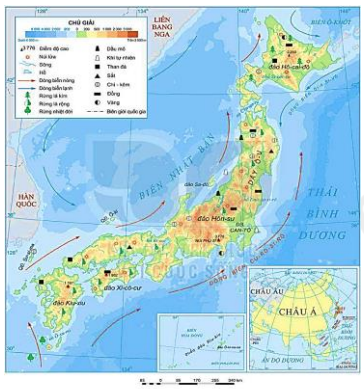
- Là một quốc đảo nằm ở phía đông châu Á, diện tích khoảng 378 nghìn km².
- Hợp bởi 4 đảo lớn: Hô-cai-đô, Hôn-su, Xi-cô-cư, Kiu-xiu và hàng nghìn đảo nhỏ.
- Giáp TBD, biển Nhật Bản và biển Ô-khốt. Gần Liên Bang Nga, Hàn Quốc và Triều Tiên.

→ Thuận lợi cho việc giao thương và phát triển kinh tế.

→ Có nhiều điều kiện xây dựng các hải cảng, phát triển tổng hợp kinh tế biển.

→ Tuy nhiên, Nhật Bản lại nằm trên vành đai lửa TBD nên phải chịu sự tàn phá nặng nề của động đất, sóng thần,…

Hình 23.1. Bản đồ tự nhiên Nhật Bản

II. ĐIỀU KIỆN TỰ NHIÊN VÀ TÀI NGUYÊN THIÊN NHIÊN

1 Địa hình và đất đai

- Nhật Bản là nước nhiều đồi núi, địa hình cắt xẻ phức tạp:
- Đồi núi chiếm 4/5 diện tích, phần lớn là núi trẻ (cao TB 1500-2000m). Có rất nhiều núi lửa → đất pốt dôn, đất nâu,… thích hợp trồng rừng, chăn nuôi.
- Đồng bằng nhỏ hẹp, phân bố ven biển → đất màu mỡ phù hợp cho canh tác.

2 Khí hậu

- Phần lớn lãnh thổ có khí hậu ôn đới, mang tính chất gió mùa và có sự phân hóa rõ rệt:
  - Từ Bắc → Nam: khí hậu chuyển tiếp từ ôn đới lạnh giá xuống cận nhiệt.
  - Từ Đông → Tây: phía đông đảo ấm, mưa nhiều vào mùa hạ, lạnh khô và mùa đông còn phía tây lạnh hơn, nhiều tuyết.
- Ngoài ra, khí hậu còn phân hóa theo độ cao.
- Thuận lợi cho dân cư sinh sống, tạo điều kiện đa dạng cơ cấu cây trồng, vật nuôi

3 Sông, hồ

- Mạng lưới sông khá dày nhưng phần lớn sông đều ngắn, nhỏ và dốc → có giá trị thủy điện.
- Nhiều hồ lớn (hồ Bi–oa), hồ núi lửa (hồ Ku-sa-rô, Si-cốt-cư,…) → phát triển du lịch.

4 Sinh vật

- Các kiểu rừng chính:
  - Rừng lá kim: tập trung ở đảo Hô-cai-đô.
  - Rừng lá rộng: phân bố tại đảo Hôn – su và Kiu – xiu.
  - Rừng nhiệt đới: tập trung ở phía nam.
- Là tài nguyên quan trọng, cơ sở phát triển ngành lâm nghiệp và công nghiệp chế biến gỗ.

5 Khoáng sản

- Nghèo tài nguyên khoáng sản:
- Chủ yếu là than đá và đồng.
- Các khoáng sản khác như vàng, chì – kẽm, dầu khí,…có trữ lượng không đáng kể.
- Có nhiều suối khoáng nóng tự nhiên để phát triển du lịch nghỉ dưỡng.

6 Biển

- Nhật Bản có đường bờ biển dài cùng vùng biển rộng, có nhiều vũng – vịnh → xây dựng các cảng biển.
- Do nằm ở nơi giao nhau giữa dòng biển nóng Cư-rô-si-vô và dòng biển lạnh Ôi-a-si-vô nên Nhật Bản có nhiều ngư trường lớn với nhiều loại cá giá trị → Thuận lợi để Nhật Bản phát triển khai thác thủy sản.

III. DÂN CƯ VÀ XÃ HỘI

1 Dân cư

- Quy mô dân số: 126,2 triệu người, đứng thứ 11 thế giới (2020), tỉ lệ gia tăng dân số thấp (2020: -0,3%) và có xu hướng giảm.

- Tạo thị trường tiêu thụ nội địa mạnh cho Nhật Bản.
- Thành phần dân tộc khá đồng nhất.
- Cơ cấu dân số:
  - Theo giới: nam ít hơn nữ.

- Theo tuổi: cơ cấu dân số già, tuổi thọ trung bình cao nhất thế giới.

→ Gây thiếu hụt về lao động trong tương lai, tạo sức ép đối với chi phí phúc lợi và giảm khả năng cạnh tranh kinh tế.

- Có MĐDS cao (2020:338 người/km²), dân cư phân bố không đều:
  - Tập trung chủ yếu ở các đồng bằng ven Thái Bình Dương và trên đảo Hôn-su.
  - Thưa thớt hơn ở những vùng núi, đảo Hô-cai-đô.
- Có tỉ lệ dân thành thị cao (2020: 91,8%) với các siêu đô thị lớn như: Tô-ky-ô, Ô-xa-ca, Na-gôi-a,…
- Mức sống người dân cao, CSHT hiện đại.
- Tuy nhiên, dân cư tập trung với mật độ cao ở các đô thị gây sức ép tới vấn đề việc làm, nhà ở,…

2 Xã hội

- Phong tục tập quán độc đáo và có nền văn hóa đặc sắc trên thế giới, góp phần giúp Nhật Bản phát triển mạnh ngành du lịch.

→ Người dân Nhật Bản chăm chỉ, tinh thần trách nhiệm và tính kĩ luật cao.

→ Ý chí vươn lên đã giúp Nhật Bản khắc phục những khó khăn về tự nhiên và phát triển – duy trình sự thịnh vượng của mình.

- Người dân có chất lượng cuộc sống cao, chỉ số HDI rất cao (2020: 0,923)
- Nhật Bản cũng rất đầu tư vào chất lượng giáo dục và hệ thống y tế.